

פרק ו / ברוריה בן-דוד (וייס)

מטרתו הראשונה של דוד בכיבוש ירושלים הייתה להפכה לבירת ישראל, אך הייתה לו מטרה נוספת **מהי?** לעשותה גם לעיר הקודש כשילה בשעתה, שתשמש מרכז דתי לכל העם.

במה היה חשוב הדבר?

המרכז הדתי עשוי לחזק את אחדות העם.

מה היה נחוץ כדי להפוך את ירושלים לעיר הקודש?

להעביר אליה את ארון הברית.

בתהילים קלב ג-ח מצאנו שדוד נשבע עוד בימי נעוריו בשבתו בבית לחם אפרתה לבנות בית לעבודת ה' ולהשכין בו את הארון: "אם אבא באהל ביתי/אם אעלה על ערש יצועי/ אם אתן שנת לעיני/לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה"/משכנות לאביר יעקב הנה שמענוה באפרתה/מצאנוה בשדי יער נבואה למשכנותיו/נשתחוה להדם רגליו, קומה ה' למנוחתך/ אתה וארון עזך".

משכבש דוד את ירושלים החליט לקיים את שבועתו להעביר את הארון אל מקום מנוחתו בכבוד הראוי לו.

רבות נדד הארון עד הגיעו אל המנוחה. עתה הובא הארון לירושלים בטכס מפואר ובהקרבת עולות וזבחים והועמד באוהל על הר ציון. ומאז נעשתה ירושלים למקום המקודש ביותר לעם ישראל.

מה השבית את שמחת העלאת הארון בפעם הראשונה?

דוד אסף אנשי צבא נבחרים שלושים אלף כלומר: היה גדול עשרת מונים מצבא הקבע הנבחר שהיה עם שאול בראשית מלכותו (ש"א יג ב), וכינס את הצבא הגדול הזה כדי להעביר את ארון האלוקים אשר נקרא שם ה' צבאות יושב הכרובים עליו מקריית יערים לירושלים. הנאספים שימשו משמר כבוד לארון ה'. את הארון הרכיבו על עגלה חדשה שלא נשתמש בה הדיוט ועשו זאת לקדושת הארון (רד"ק), כמו שעשו הפלשתים כשהשיבו את הארון לגבול ישראל (ש"א ו ז), ולא במוטות כבימי הנוודים במדבר. במדבר ז ט כתוב: "ולבני קהת (נושאי הארון) לא נתן (עגלות) כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו".

מאז גלותו בימי עלי לא נמצא לו מקום מנוחה ועמד בשעתו באופן ארעי בבית אבינדב בגבעה שבקריית יערים. אפשר שהשם אבינדב הוא על שם שני בני אהרן נדב ואביהו. (נדב ואביהו נשרפו בהקריבם אש זרה לא היו להם ילדים ויקרא י, א-ב, לאחר מותם אחיהם הצעירים אלעזר ואיתמר מילאו את תפקידם) ובנו של אבינדב נקרא אלעזר בן אהרן הכהן. "וישאהו מבית אבינדב אשר בגבעה ועזא ואחיו בני אבינדב נהגים את העגלה חדשה" (פס' ג). אבינדב היה כוהן (ש"א ז א). במסעות שבמדבר נשאו את הארון לויים מבני קהת (במ' ד, טו יז-כ), ואין הכוהנים נושאים את הארון. יש רק שלושה מקומות שבהם כתוב שהכוהנים נשאוהו לפי הוראה מיוחדת, במעמדות מיוחדים כגון: בשעת חציית הירדן (יהו' פרק ג), בשעת הקפת חומת יריחו (יהו' פרק ו) ובשעה שהובא למשכן העולמים (מ"א ח ג) ככתוב במ"א ח, יג: "בנה בניתי בית זבל לך מכוון לשבתך עולמים". (גלגל, שילה, נב וגבעון לא היו משכן עולמים כי לא היו המקום הנבחר).

הבקר שמשכו את העגלה היטוה הצידה והארון נטה ליפול. כנראה נבהלו בני הבקר מפני קולות האנשים והמיית כלי הזמר. "וישלח עזה אל ארון האלקים ויאחז בו כי שמשו הבקר (פס' ו). כוונתו הייתה טובה הוא רצה למנוע את נפילת הארון ארצה, אך התורה אסרה לנגוע בארון "ולא יגעו אל הקדש ומתו" (במ' ד טו) וכשנושאים אותו אוחזים נושאי בבדיו בלבד (במוטות בלבד). ככתוב שמ' כה יד-טו; שמ' לז ה; במד' ד ו; מ"א ח ז-ח: "והבאת את הבדים בטבעות... לשאת את הארון בהם, בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו". כאמור התורה קבעה עונש מוות לנוגעים בארון, גם ללויים בני קהת שתפקידם לשאת אותו. ולכן עזה נענש "ויחר אף ה' בעזה ויכהו שם האלקים על השל, וימת שם עם ארון האלקים" (פס' ז).

על השל (מילה ייחודית במקרא) רבים פירשו אותה מלשון שגגה ושכחה כמו: "לא תשלה אתי כלומר: לא תטעה אותי (מ"ב ד כח). פירוש אחר בהיותו שוקט ובוטח כמו: "כי ישל אלוה נפשו" (איוב כז ח) ייתן שלוה. "ויחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעזה". דוד הצטער מאד על המיתה המשונה והפתאומית שנגרמה לעזה. דוד קרא למקום פרץ עזה כדי להנחיל זיכרון לעזה (פס' ח).

מדוע ציווה דוד להעביר את הארון לבית עבד אדם הגתי?

דוד חשש שמא ימיט הארון אסון על תושבי ירושלים כפי שקרה בבית שמש. כנראה הכיר דוד כי הוא חטא וגרם למות עזא בהתירו להסיע את הארון בעגלה חדשה כמו שעשו הפלשתים כשהשיבוהו לגבול ישראל (שמ"א ו ז ואילך), בניגוד לדברי התורה שהלויים בני קהת יישאוהו על כתפיהם (במד' ד טו; ז ט). מכיוון שדוד חשש להביא את הארון לעיר דוד ציווה להעבירו לבית עבד אדם הגתי, שהיה לוי ומן השוערים היה (דה"א טו יח, כה; טז לח).

השוערים-יוצאי משפחות לויים ששמרו על פתח אהל מועד בימי המדבר, שילה, נב וגבעון. נקרא גתי על שם מקומו הקודם ואפשר שהיה מעיר הלויים גת רמון שבדן (יהו' יט מה; יהו' כא כד). משנשל השבט מנחלתו שבעמק החוף התיישב עבד אדם בסביבות ירושלים. על נדידת לויים ממקום מגוריהם למדנו בשופ' יז ז-ח.

מה קרה בבית עבד אדם הגתי?

הארון הביא ברכה לביתו, לפיכך החליט דוד כעבור שלושה חודשים להעביר את הארון לירושלים.

כיצד נעשתה העברת הארון מגת לירושלים הפעם?

בפעם הזאת לא הרכיבוהו על עגלה, אלא הלויים נשאוהו על הכתף כמפורש בתורה "בכתף ישאו" (במד' ז ט) ובדה"א טו טו כתוב: "וישאו בני הלויים את ארון האלקים כאשר צוה משה כדבר ה' בכתפם במטות עליהם". הם הביאו את ארון הברית בטכס מפואר ובהקרבת עולות וזבחים. וכשראו נושאי הארון כי הלכו ששה צעדים ולא נפגעו שמחו. (ששה צעדים – שיעור זה הלך עזה כשאחז בארון והכהו ה'). לאחר כל שישה צעדים נעצרו וזבחו בו שור ומריא.

מרום שמחה לבוא ארון ה' לעיר המלוכה התערב דוד בין ההמונים כאחד העם והיה מכרכר בכל עוז לפני ה' (מכרכר – מרקד).

דוד לא לבש מעיל מלכות אלא היה חגור באפוד בד לכבוד הארון כאחד הכוהנים והלויים. זה הלבוש אשר לבש גם שמואל שמילא בפועל תפקיד של שומר בבית ה' בשילה (ש"א ב יח), והכוהנים ההדיוטות בנב (ש"א כב יח). אין זה האפוד שלבש הכוהן הגדול שהיה עשוי זהב תכלת וארגמן (שמ' כח ד ואילך). ודוד וכל בית ישראל מעלים את ארון ה' בתרועה ובקול

שופר (פס' טו). הלויים נושאי ארון ברית ה' העמידו את הארון במקום שהועידו לו בתוך האוהל. "ויעל דוד עלות לפני ה' ושלמים" וכשכילה לעלותם ברך את העם בשם ה' צבאות. גם משה ברך את העם בגמר מלאכת המשכן "ויברך אתם משה" (שם' לט מג).

ומשה ואהרן ברכו את העם בשעת חנוכת המשכן : "ויבא משה ואהרן אל אהל מועד, ויצאו ויברכו את העם" (ויק' ט כג).

וכן ברך שלמה בנו את העם בשעת חנוכת המקדש (מ"א ה יד ואילך). ברכתו של דוד לא מפורטת בפרקנו אך כתובה בדה"א טז ה-לו והיא כלולה במזמורי תהילים קה א-טו ; צו א-יג ; קו מז-מח.

"ויחלק לכל העם לכל המון ישראל למאיש ועד אשה" כלומר: לכל אחד ואחד חלת לחם ככר לחם ואשפר אחד. הוראתה המדויקת של המילה הנמצאת במקרא רק כאן ובמקום המקביל בספר דברי הימים (דה"א טז ג) אינה ידועה משערים כי היא מידה של בשר או מין מאכל, ואשישה אחת נראה שהכוונה לעוגה.

מה הייתה דעתה של מיכל כשראתה את דוד מפזז ומכרכר כאחד העם?

מיכל גדלה בבית שאול המלך שנהפך מרועה תמים הנחבא אל הכלים לשליט עריץ הנוהג שררה בעמו, לפיכך הייתה דעתה שונה מזו של דוד. "ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' ותבז לו בלבה" (פס' טז). מיכל בזה לדוד בלבה, כי לדעתה לא לכבוד הוא למלך להתערב בין ההמון ולרקוד לעיני העם. המלך צריך להיות רם ונישא מכל העם.

הכתוב מכנה את דוד בכינוי המלך מכיוון שבת המלך סברה שאין ראוי למלך לנהוג כפי שדוד נהג. לפי פס' יט "למאיש עד אשה" אנו למדים שגם נשים נטלו חלק בחגיגה, ואילו מיכל סברה שלא לכבודה להתערב בין החוגגים.

וילך כל העם איש לביתו וגם דוד הלך לברך את ביתו.

מיכל יצאה לקראתו כיצד קיבלה את פניו?

היא דברה אליו בלעג.

כיצד נזפה בו?

"מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים" (פס' כ). כלומר: איך נראה היום המלך הנכבד אשר הופיע לפני העם כאחד הבזויים לפני אימהות עבדיו, השפחות של עבדיו מעין עבדי עבדים (בר' ט כה) זה ביטוי לחרפה רבה. כאשר יראה לעיני כל איש ריק ופוחז "הרקים" אנשים בטלים ופחותי ערך (שופ' יא ג).

כיצד הגיב דוד על דברי הלעג שלה?

רקדתי לפני ה' ולכבוד ארון קדשו. ה' אשר היה בעזרי להמליכני תחת אביך וכל ביתו. על דברי הבוז של מיכל משיב דוד בעקיצה בהזכירו כי דווקא באביה מאס ה'. האימהות (השפחות) אשר אמרת כי התבזיתי בפניהן הן תכבדנה אותי, שכן המוני העם יבינו יותר ממך את טיב השתתפותי בשמחה הגדולה כאחד העם.

"ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה" (פס' כג).

כעונש על דברי הבוז שאמרה לדוד לא ילדה עוד כל ימיה. אם היו למיכל בנים יש להניח שנוולדו לפני המאורע המסופר. חמשת בני מיכל המוזכרים בפרק כא פס' ח היו בני מירב אחותה כי מירב הייתה נשואה לעדריאל (ש"א יח ט). (מיכל ניתנה ע"י אביה לפלטי בן ליש), וקראם הכתוב בני מיכל כי גדלה אותם (סנהדרין יט ע"ב). כן קרוי עובד בן רות על שם נעמי כי היא גדלה אותו. "ותקח נעמי את הילד... ותהי לו לאמנת ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד בן לנעמי" (רות ד טז-יז).

מיכל האישה היחידה במקרא שעליה מספר הכתוב שאהבה את אישה (ש"א יח כ, כח). זכתה בימים מעטים של אושר ואהבה. כל ימי בריחת דוד היו לה ימי צער ויגון, ומשבה לדוד שוב לא האיר לה האושר פנים. היא כבר לא הייתה האישה הנאהבת. דוד נשא נשים רבות כדרך המלכים בימים ההם. היו לו עניינים רבים ומסובכים לעסוק בהם. כשראתה את דוד מפזז ומכרכר כאחד העם סברה שאין למלך לנהוג כך "ותבו לו בלבה". היא נזפה בו לעיני בני ביתה. דוד השיב לה דברים בוטים, ופסל אותה מלהיות אם לשושלת בית דוד, ומכאן ואילך התבודדה מיכל בצערה, וגידלה כנראה את בני אחותה מירב, וגם אלה הוצאו אח"כ להורג לפי תביעת הגבעונים (כא ח ט).

עבודה בכתב

1) העלאת הארון לירושלים

- א) מאין העלו את הארון בפעם הראשונה ומאין בפעם השנייה?
- ב) תארו את התהלוכה בפעם הראשונה.
- ג) תארו את התהלוכה בפעם השנייה.
- ד) כיצד הגיבה מיכל על התנהגות דוד?
- ה) מה ענה לה דוד על טענותיה?

2) התכירונו? מי אנחנו?

- א) אנו שני אחים.
- ב) אחד מאתנו מת.
- ג) כרכרתי בכל עוזי לפני ה'.
- ד) חגרתי אפוד בד לכבוד הארון.
- ה) אנחנו כלי נגינה.
- ו) בזתי לדוד בלבי.

3) נדודי הארון

- א) לאחר מעבר הירדן עמד הארון (בגלגל)
 - ב) בסוף ימי השופטים עמד הארון (בשילה)
 - ג) הפלשתים השיבו את הארון (לבית שמש)
 - ד) ומשם העבירו את הארון (לקריית יערים)
 - ה) דוד העביר את הארון (לירושלים)
- ומאז הייתה למרכז העם ולעיר קודשו.**